

Antoni Nadbrzeżny

Filozofia zbawienia

Soteriologia egzystencjalna
Paula Tillicha
i Edwarda Schillebeeckxa

Przedmowa
Karol Tarnowski

102

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Przedmowa	11
Wstęp	15
1. Człowiek jako egzystencja wyobcowana	29
1.1. Egzystencja a doświadczenie kontrastu	31
1.1.1. Egzystencjalny upadek w interpretacji Tillicha	31
1.1.2. Schillebeeckxa koncepcja egzystencji rzuconej-w-świat-przeciwieństw	39
1.2. Znamiona i konteksty wyobcowania	47
1.2.1. Niewiara, <i>hybris</i> i pożądlivość w rozumieniu Tillicha	47
1.2.2. Fenomen „zaćmienia Boga” w interpretacji Schillebeeckxa	59
1.3. Miraże autosoterii a siła utopii	73
1.3.1. Tillich o bezdrożach samozbawienia	73
1.3.2. Schillebeeckx o wartości myślenia utopijnego	81
1.4. W poszukiwaniu autentycznego zbawienia	92
1.4.1. Nowy Byt na horyzoncie ludzkich pragnień w ujęciu Tillicha	92
1.4.2. Nowa pragmatyka w obliczu zagrożonego <i>humanum</i> według Schillebeeckxa	107
2. Nowy Byt a zbawienie od Boga	119
2.1. Sens i źródło zbawienia	121
2.1.1. Kres egzystencji i spotkanie z Nowym Bytem według Tillicha	121
2.1.2. Schillebeeckxa postulat desakralizacji, buntu i pamięci	128
2.2. Wielkie symbole soteriologiczne	139
2.2.1. Symbole przewyższonej egzystencji w interpretacji Tillicha	139
2.2.2. Symbole bezbronności i sprzeciwu Boga w interpretacji Schillebeeckxa	147

2.3.	Zbawienie w Nowym Bycie a pełnia człowieczeństwa	159
2.3.1.	Partycypacja, akceptacja i transformacja: propozycja Tillicha	159
2.3.2.	Soteriologiczny sens stałych antropologicznych: propozycja Schillebeeckxa	168
2.4.	Zbawienie jako zwycięstwo i wyzwolenie	182
2.4.1.	Przezwyciężenie egzystencjalnego wyobcowania w rozumieniu Tillicha	182
2.4.2.	Schillebeeckxa postulat relatywizacji utopii i radykalizacji emancypacji	188
3.	Zbawienie w perspektywie historii	197
3.1.	Historia objawienia a historia zbawienia	199
3.1.1.	Tożsamość objawienia i zbawienia według Tillicha	199
3.1.2.	Schillebeeckxa zasada prymatu zbawienia przed objawieniem	208
3.2.	Zbawienie a śmierć	223
3.2.1.	Tillicha soteriologiczna interpretacja „kresu historii”	223
3.2.2.	Schillebeeckxa krytyka dualistycznej eschatologii	235
3.3.	Zbawienie a symbol królestwa Bożego	243
3.3.1.	Partycypacja jednostki w dynamice historii według Tillicha	243
3.3.2.	Aksjologia w działaniu w ujęciu Schillebeeckxa	251
3.4.	Dialektyka zbawienia	261
3.4.1.	W ontologicznej perspektywie Tillicha	261
3.4.2.	W pragmatycznej perspektywie Schillebeeckxa	268
	Zakończenie	279
	Heterogeniczność i komplementarność soteriologii Tillicha i Schillebeeckxa	279
1.	Antropologiczne aspekty zbawienia	280
2.	Natura zbawienia	285
3.	Historyczna perspektywa zbawienia	290
	Summary	297
	Bibliografia	299
	Indeks	313

Contents

Abbreviations	9
Foreword	11
Introduction	15
1. Man as an Estranged Existence	29
1.1. Existence and the Experience of Contrast	31
1.1.1. Existential Fall in Tillich's Interpretation	31
1.1.2. Schillebeeckx's View of Existence <i>Thrown-into-the World of Contrasts</i>	39
1.2. The Marks and the Context of Estrangement	47
1.2.1. Tillich's Understanding of Unbelief, <i>Hybris</i> and Concupiscence	47
1.2.2. The "Eclipse of God" Phenomenon in Schillebeeckx's Interpretation	59
1.3. The Mirages of Self-salvation and the Power of Utopia	73
1.3.1. Tillich on the Pathless Trails of Self-salvation	73
1.3.2. Schillebeeckx on the Value of Utopian Thinking	81
1.4. In Search for Authentic Salvation	92
1.4.1. The New Being on the Horizon of Human Expectations according to Tillich	92
1.4.2. The New Pragmatics in the Face of Threatened <i>Humanum</i> according to Schillebeeckx	107
2. The New Being and the Salvation from God	119
2.1. The Meaning and Source of Salvation	121
2.1.1. The End of Existence and the Encounter with the New Being according to Tillich	121
2.1.2. Schillebeeckx's Demands for Desacralization, Revolt and Remembrance	128
2.2. The Great Soteriological Symbols	139

2.2.1. The Symbols of the Overcome Existence in Tillich's Interpretation	139
2.2.2. The Symbols of God's Defenceless and Divine Veto in Schillebeeckx's Interpretation	147
2.3. Salvation in the New Being and the Fullness of Humanity	159
2.3.1. Participation, Acceptance and Transformation: a Proposal of Tillich	159
2.3.2. Soteriological Meaning of Anthropological Constants: a Proposal of Schillebeeckx	168
2.4. Salvation as Overcoming and Liberation	182
2.4.1. The Overcoming of Existential Estrangement in the Thought of Tillich	182
2.4.2. Schillebeeckx's Demands for the Relativisation of Utopia and the Radicalisation of Emancipation	188
3. Salvation in the Perspective of History	197
3.1. The History of Revelation and the History of Salvation	199
3.1.1. The Identity of Revelation and Salvation according to Tillich	199
3.1.2. Schillebeeckx's Principle of the Priority of Salvation over Revelation	208
3.2. Salvation and Death	223
3.2.1. Tillich's Soteriological Interpretation of the "End of History"	223
3.2.2. Schillebeeckx's Critique of Dualistic Eschatology	235
3.3. Salvation and the Symbol of the Kingdom of God	243
3.3.1. The Participation of Individuals in the Dynamics of History according to Tillich	243
3.3.2. Axiology in Action according to Schillebeeckx	251
3.4. The Dialectic of Salvation	261
3.4.1. In Tillich's Ontological Perspective	261
3.4.2. In Schillebeeckx's Pragmatical Perspective	268
Conclusion	279
Heterogeneity and Complementarity of the Soteriologies of Tillich and Schillebeeckx	279
Summary	297
Bibliography	299
Index	313